

Márius **kopcsay**

ZTRACENÉ ROKY

≡ KNIHA ZLIN

Tato kniha vyšla s finanční podporou Komise SLOLIA,
Literárne informačné centrum Bratislava.

Kniha vyšla za spolupráce Literature & Culture Agency LCA
(www.LCA.sk).

Copyright © Mária Kopcsay, 2004

Translation © Šárka a Miroslav Zelinští, 2008

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2008

ISBN 978-80-87162-09-5

■ Létající topoly

Paní Bohatá si naleštila auto, svého zeleného trabanta. Když do něj nasedne a pevně uchopí třesoucí se rychlostní páku, když po zoufalém lomcování odvážně zařadí jedničku, motor zaprdí, zaskučí a trabant se skokem pohne dopředu, a když se celá ulice zahalí do oblaku modrého štiplavého dýmu, zmocní se jí uspokojivý pocit vítězství a prohry zároveň. Zvítězila v souboji se sebou a prohrála souboj se životem. (Pořadí na stupních vítězů by tedy mohlo vypadat následovně – život, paní Bohatá, paní Bohatá.)

Ještě musí dát do latě posmrkávajícího tlustého syna. Vyzkoušela už všechny léky světa na to jeho posmrkávání, píchali mu do ruky oranžové a žluté injekce, posílali ho na léčení, vyzkoušeli všechno, ale marně. Když přijde květen, začne kýchat a na květen je třeba začít myslet už v dubnu. Paní Bohatá napsala synovi omluvenku a posadila ho na zadní sedadlo auta.

„Jen abych trefila na tu dálnici,“ řekla, když s obavami hleděla na spleť nájezdů a výjezdů vedoucích na silnici, kde pro auta neplatí rychlostní omezení. Svedena přímou cestou bez nástrah a rizik stlačila plyn k podlaze a trabant se začal stovkou řídit směrem na Brno.

„To je ale rychlost,“ řekl synek. Jiným autem než trabantem ještě nejel. Ale expresní autobusy jezdily na rovné cestě i stovvacítkou, takže rychlosti si už

užil, to ano. Na Záhoří se míhaly borovice rostoucí na pískových dunách.

„Ten písek je tak neúrodný,“ naříkal jednou u Bohatých v bytě senilní soused Krabica. „Něco by se s tím mělo dělat. Měli by pod celé Záhoří položit obrovskou fólii, která by zachycovala vodu. Písek by se zvlhčil, zúrodnil, stala by se z něj rašelina.“

Syn paní Bohaté myslel na návrh pana Krabici. Zkusí se zeptat ve škole, jestli to není hloupost. Trabant paní Bohaté se ocitl na Moravě a za chvíli už byly vidět brněnské paneláky.

„Jsem zvědavá, co bude na těch velkých křižovatkách v Brně,“ řekla paní Bohatá s obavami. „Vůbec se tam nevyznám. A navíc se mi moc špatně řadí ta jednička a zpátečka mi tam nejde vůbec. Řeknu Jardovi, ať se na to podívá.“

„Vždyť zpátečku na dálnici nepotřebuješ,“ zavtipkoval synek.

„Na dálnici ne, ale jak bez ní zaparkuji?“

Trabant skutečně trochu na brněnském předměstí zazmatkoval. Syn paní Bohaté věděl, že přes Brno tečou dvě řeky, Svitava a Svatka. Sice dvě, ale ani jedna tak významná, dokonce až mezinárodní, jako řekněme Dunaj. Přejeli přes tu Svatku, přejeli pod železničními nadjezdy a pak omylem odbočili vpravo místo vlevo. Paní Bohatou zmátlo, že na brněnských křižovatkách mají zelenou ti, kteří jedou rovně, a to v obou směrech, ale i ti, kteří odbočují vlevo – ti musí chvíli počkat, dát přednost protijedoucím autům a až potom mohou jet. A syn paní Bohaté si všiml, že semafony v Brně jsou velké, větší než v Bratislavě.

Nakonec na nějakém parkovišti zaparkovali zeleného dvojtaktního oře a šli za strýcem Jardou, který

žil se svou ženou Markétou ve starém pavlačovém domě. Jeho žena byla po mrtvici, takže bylo o čem mluvit i přesto, že se řadu let neviděli. Paní Markéta jim ukazovala gumové kolečko, se kterým procvičovala levou ruku.

„Jedte raději tramvají a auto si tu nechte,“ radili paní Bohaté domácí. „Budete tam za chvíli a bez starostí.“

Tramvaj je dovezla na kopec před ošklivou šedou nemocnicí, ve které ordinoval docent Fiedler. Čekárna byla plná lidí z celých Čech a Slovenska, na parkovišti měli zaparkovány škodovky, někteří pokuřovali na dvoře. Paní Bohatá byla komunikativní, dala se do řeči s nějakými manželky z Rožňavy, ti jí vysvětlili co a jak. Nejprve je třeba jít na vstupní pohovor, vyšetření, pak docent stanoví léčbu.

„Trojklaný nerv,“ řekla významně jedna čekající paní. „Když mě to chytlo před televizí, bolestí jsem skoro lezla po stěně.“

„Minule tady byla paní s holčičkou, která už byla velká a pořád se počurávala,“ řekla jedna čekající babka. „Docent jí dal jednu jehlu sem, druhou sem a přestalo to.“

Paní z Rožňavy měla dýchací problémy a alergie.

„To je jako ty, že,“ obrátila se paní Bohatá bodře na synka, kterého se začal zmocňovat strach.

„I on, když přijde květen, když začnou létat ty topoly, začne kýchat a kýchá až do července, oči se mu zanítí, lapá po dechu. Měl takové záchvaty dušnosti, že jsme ho museli vézt do nemocnice na Kramáry, aby mu dali infuzi. Prý z toho může vyrůst, ale já nevím, jestli vyrostе, vůbec si to nedokážu představit,“ pokračovala paní Bohatá.

„Není to tak hrozné, záchvat jsem měl jednou,

jako šestiletý," opravil ji syn, ale máma po něm loupla očima:

„Ne že mě takhle budeš opravovat v ordinaci!“

Zavolali je dovnitř, docent se na chlapce podíval a zeptal se, jak se má.

„Dobře," zamumlal chlapec.

„Teď dobře, ale pak špatně," řekla paní Bohatá. „Je totiž duben, ale až přijde květen, začne kýchat a nepřestane až do července.“

„Takže senná rýma?" zeptal se docent.

„Ano, už od šesti let. Tu alergii nemá ani tak na seno, ale když létají ty topoly, víte, to chmýří z těch topolů, stačí mu jen projít kolem takového stromu a hned má rudé oči, kýchá, kašle a končí to záchvaty," pokračovala paní Bohatá.

„Jak se léčí?" zeptal se docent a jmenoval jakousi vakcínu.

„Bere ty injekce každou zimu a během období, kdy létají ty topoly, užívá tabletky, ale víte, nedokáže se po nich soustředit, je malátný, koncem roku už vůbec nechodí do školy. A navíc jezdí i na ta léčení," popisovala paní Bohatá jedno z neštěstí svého života.

„Dobře, tak to zkusíme," řekl docent. „Přijďte ráno v půl deváté.“

Vyšli ven, brzy je doběhli i manželé z Rožňavy.

„Musí si mě nechat na pozorování v nemocnici," informovala je paní.

„Ani jsme s tím nepočítali, žena tu nemá věci..." řekl klidně muž. „Jedeme do města, vezmeme vás autem.“

Syn paní Bohaté se začal třást, protože měl podobnou diagnózu.

„Myslíš, že si mě taky nechají v nemocnici?" ptal

se své maminky s úzkostí v hlase, rudý studem před cizími lidmi za to, že se bojí.

„To já nevím,“ řekla mu paní Bohatá.

„Ale přece, já nechci...“ zajíkal se její syn.

„A copak se zboří svět, kdybys zůstal v nemocnici? Vždyť by to bylo jen na pár dní, kvůli vyšetřením,“ odpověděla paní Bohatá. „Lidé někdy musí do nemocnice. Někteří jsou tam pořád.“

Vystoupili z auta rožňavských manželů. Šli po ulici, paní Bohatá byla trochu nervózní, její syn byl bledý a zoufalý, viděl ve výkladech svou bílou tvář, nad níž trůnila béžová manšestrová kšiltovka. Paní Bohatá měla zase elegantní strakatý kožich a takovýto pár nemohl ujít pozornosti pouličního fotografa, který jim vnutil své služby. Vzal si peníze, zapsal adresu, barevnou fotku s emancipovanou paničkou a depresivním chlapečkem pošle. Začalo pršet, šli do cukrárny (nepij ten džus tak studený, nech ho chvíli v puse, než ho polkneš) a potom k příbuzným. Paní Bohatá poprosila Jardu, aby se podíval na tu převodovku, jednička jde těžce, zpátečka skoro vůbec.

„Zpátečku nepotřebuješ,“ zavtipkoval strýc při pohledu na zeleného trabanta a jeho skromné útroby připomínající spíš velký ventilátor než motor auta.

„A tuhle trubku nemáme špatně?“ zeptala se paní Bohatá a ukázala na jednu gumovou hadici, která vyčnívala z motoru. Život paní Bohaté byl stejně neuspořádaný jako tenhle motor. Bezradné postávání nad otevřenou kapotou v ní vyvolávalo pocit zoufalství, z něhož však zároveň vyrůstalo naplnění, zadostiučinění, morální převaha. Je sama a vychovává dítě, mohou si o ní myslet i říkat jiní lidé. Představte si, vychovává dítě. A koupila mu i auto, aby se mohlo vozit, představte si, auto, v dnešní době, a když se

pokazí, musí ho sama opravovat, úplně sama. A jak to auto kouří, když paní Bohatá přidá plyn. A její syn je přitom těžce nemocný, když přijde květen, začne kýchat, ale ona mu našla lékaře až v Brně, představte si, až v Brně, musí s ním jezdit do toho Brna tím autem s tou gumovou hadicí.

Druhého dne ráno vyšli z domu pěkně včas, aby byli v nemocnici přesně o půl deváté. Syna paní Bohaté přešla nemocniční fobie. Uviděl na dlážděné cestě krásně zbarveného ptáka s šedivou hlavou, černými očnicemi a krkem, červeno-hnědými křídly a bílým břichem. Viděl ho i doma, před samoobsluhou, když se vracel z hudební výchovy, hleděl na něj fascinovaně asi hodinu a pak ho hledal v atlasech, nedokázal však určit jméno svého objevu. Zeptal se tehdy mámy, jestli neví, co je to za ptáka.

„Vrabec přece,“ řekla paní Bohatá.

V nemocnici znovu čekali, i když půl devátou už neslyšně odbily nefungující nástěnné hodiny. Syn paní Bohaté si četl na nástěnce, v čem spočívá princip akupunktury. Celý užaslý se dověděl, že jeho tělem procházejí nervové cesty, a přišlo mu divné, že je někdo pod kůží vidí a trefí správné místo jehlou. Docent Fiedler to prý studoval v Číně nebo v Koreji. Letáky na nástěnce zdůrazňovaly, že akupunktura nebolí, že správně zapíchnutá jehla není cítit. Prý ji objevil jakýsi asijský rolník, kterého trápily bolesti hlavy. Při práci na poli se zranil motykou, a i když mu ze zasažené nohy tekla krev, začal se radovat – všiml si totiž, že ho úplně přestala bolet hlava.

Konečně se otevřely dveře a zavolali syna paní Bohaté. Musí jít sám, protože v ošetřovně s ním sedí plno mužů a docent s nimi všemi bude mít hodně práce. Jeden pacient nemá nohu, jiný se

musí vysvléct donaha a syn paní Bohaté s úžasem hledí na jeho velký penis a těžké koule, muž mu připadá jako jiný živočišný druh. Opodál sedí chlápek, který má na zádech plno skleněných baněk – syn paní Bohaté si vzpomene, že něco podobného viděl v deprimujícím ruském filmu, na které chodili každou středu v rámci školní družiny. Skleničky se jmenovaly baňky a ve filmu jimi léčili nějaké dítě s vysokou horečkou. Daváj banky, Káťa.

Přichází docent, mládež má přednost, už si před chlapce nese podnos s jehlami. Jsou větší, než si syn paní Bohaté myslel, a první mu míří přímo mezi oči. Druhá pod nos, další dvě taky. Jehly ho píchají, to v letácích zapoměli zmínit, je však fakt, že po zapíchnutí je už necítí. Docent Fiedler vidí, kudy v něm jdou ty cesty. Plno jehel mu píchá do hrudníku, pacient je trochu netrpělivý, píchání mu začíná být nepříjemné. Ještě dvě jehly do rukou. Potom poručí chlapci, aby se předklonil, přinese si sklenice a hořící kahan. Ruský film se stává skutečností, docent už bere první baňku do rukou, nahřeje nad kahanem, plamenem vysaje vzduch a přiloží synovi paní Bohaté na záda. Kůže se pod baňkou vyduje, podtlak ji vymodeluje do neuvěřitelně vypadající boule, za chvíli se mu na záda přisaje tolik sklenic, kolik se tam jen vejde, jako by je posbírali ze stolu na svatební hostině. Takhle tady sedí jako Marťan, jako robot, z obličeje, z nosu, z tváří, z očí, z rukou a hrudníku mu trčí jehly, na zádech má zase přilepené sklenice, cítí se, jako by na něj položili celou kredenc. Tupě hledí, jak primář píchá beznohému jehly do pahýlu, pak mu tam jakýmsi přístrojem pouští elektřinu. Přichází sestra, bere si do parády nahého muže. Chlapec je trochu zaražený, že se

muž před sestrou nestydí, protože muž se přece nemá před ženou ukazovat nahý a naopak, žena před mužem. Starší muž si lehne na břicho a sestra, mimochodem taky ne už nejmladší, mu něčím natírá záda i zadek.

„Tohle je zadeček, panečku,“ poplácá ho, což chlapci připadá neslýchané.

Když docent z chlapce odstraní veškeré to nádobíčko, řekne mu, aby chvíli s mámou počkali. Chlapec vyjde ven jako opařený, za chvíli je docent zavolá zpět do pracovny.

„To víte, při senné rýmě nemusí být úleva po akupunktuře tak výrazná jako řekneme při nervových onemocněních, tam je účinek okamžitý,“ říká docent. „Nejlepší je kombinovat více metod. Zachovejte dosavadní léčbu, tedy chlapec musí nadále dostávat injekce, léky a během kritického období musí chodit na léčení. K tomu všemu zkusíme i akupunkturu, vždyť možná... možná z toho časem vyroste.“

„Kéž by vyrostl,“ zakroučí hlavou paní Bohatá.

Po tomhle rozhovoru jim profesor určí další termín na šestnáctý duben, tedy za deset dní.

Paní Bohatá vzdychá, že tortura s kýchajícím synem neskončila jednou a provždy ani Jarda jí příliš nepomohl s tím autem, rychlostní páka se třese a těžko se s ní hýbe, jízda trabantem je vyčerpávající. Rozloučí se s příbuznými a vydají se na cestu zpět, lesy na Záhoří zkrápí jarní bouřka, paní Bohatá jede raději pomalu, i když zmeškají hokejový zápas, ve kterém Sovětský svaz zvítězí nad Československem jedenáct nula.

Několik pravidelných návštěv Brna bude jednou synovi paní Bohaté užitečných. Na pionýrské schůzi budou mít vlastivědnou soutěž, rozdělí se do tří

družstev a každé vyfasuje jedno město, o kterém bude muset připravit obšírný výklad. První družstvo dostane Bratislavu, spolužáci jásají, otázka je lehká, radost má i třetí družstvo, které dostane Prahu. Na prostřední družstvo připadne Brno, o kterém nikdo nic neví. Pionýr Bohatý však svými znalostmi exceluje a zajistí svému družstvu triumfální a nečekané vítězství.

Když na Hlaváčově ulici zmizí modrý štiplavý kouř z trabantu, který se přiřtil až z Brna, všechno se vrátí do starých kolejí. Paní Bohatá jde do práce a její syn do školy. Při tělocviku je středem pozornosti a trochu i posměšků – baňky mu totiž zanechaly na zádech velké tmavohnědé kruhy, které prosvítají pod bílým tílkem.

„Co je to? Co to máš?“ vyptávají se spolužáci. Vidí to i Marienka Smetanová, kterou miluje. Co má dělat? Musí chodit na akupunkturu a musí chodit na tělocvik, musí se vysvléct a všichni ho musí vidět kroužkovaného jako nějaké exotické zvíře – včetně Marienky. Zapomene si ve škole žlutý svetr a přijde domů jen v košili a v bundě. Zjistí se to až doma, když ho máma pošle na hudební výchovu.

„Co je to s tebou, jsi zamilovaný nebo co?“ kárá paní Bohatá syna. Syn kráčí zamyšleně po louce na sídlišti, roste na ní vysoká tráva, v níž vedou chodníky. Chlapec každý z nich zná, dokázal by nakreslit mapu této louky do nejmenších detailů. Ale nikdy to nebude muset udělat. Přemýšlí nad šestnáctým dubnem, kdy se má zopakovat nepříjemnost s jehlami v obličejí a baňkami na zádech. Cítí jakousi úlevu, že je toto datum ještě daleko před ním, ještě je příliš brzy na ně myslet, tuší však – a bezpochyby správně – že se jednou dostaví.

„Příště raději pojedeme vlakem,“ řekne paní Bohatá. Trápí ji pokažená převodovka, neuchopitelná a vzpírající se rychlostní páka, jednička, která se tak těžce řadí, a zpátečka, která se nedá zařadit vůbec. A přitom by paní Bohatá tak ráda a s chutí couvla.